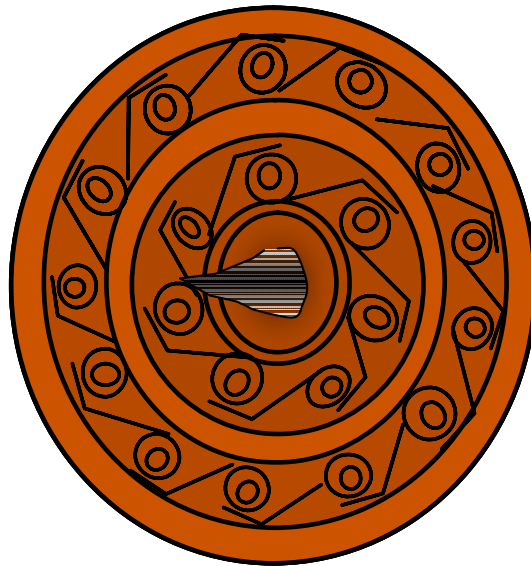

ÅRSRAPPORT 2009

SOLA
HISTORIELAG

1447

Sola Historielag 2009: 17.mai, møter og aktiviteter

Ryddingen av stein trekanten på Hagaøynå sammen med Haga Skole

TIPS OSS! | ABONNEMENT | ANNONSEPRISER | PRIVATANNONSER | FAMILIEGRATULASJON | OMADRESSERING

NYHETER

Lokalt
Politikk
Kultur

BLOGG

Klima-blogg
Sola HK-blogg
Speider-blogg

SPORT

Mitt lag
Lokalfotball.no
Håndball
Fotball
Innebandy

AKTUELT

Leder
Leserbrev
Små & Store
Ukens boktips
Bildegalleri
Småtanker

SOLABLADET

Ansatte
Redaktøransvar
Om oss
Utsalgsteder
Bildebestilling

SolaBladet.com

Stanser riving av Vigdel fort

Det lokale engasjementet for å bevare Vigdel fort blir hørt av fylkesrådmannen.

Publisert 10.06.2009

Av Line Viste

Tor-Erik Hansen i Sola historielag og Ola S. Vigdel har engasjert seg sterkt i at bunkere og anlegg ikke blir revet eller fylt igjen når Skifte Eiendom nå overlate Vigdel fort til friluftslivet. (Foto: Anne Buckel)

—Endelig er det noen som viser fornuft i denne saken, sier en fornøyd Tor Erik Hansen, leder for Sola historielag, etter at han har lest høringsuttalelsen fra fylkesrådmannen.

Nå håper han at kommunen ser saken på samme måte, og avviser rivingssøknaden fra Skifte Eiendom.

—Har slåss for Vigdel fort

Sammen med Rogaland krigshistorisk museum og flere innbyggere, engasjerte historielaget seg i saken da Skifte Eiendom ville rive deler av Vigdel fort.

—Det virker som om at de er interessert i å rive bare for å rive. Vi har slåss for å bevare dette

Ti siste Nyheter

- Hopp, Kristina, hopp!
- Kommunen tar ikke stilling til erstatningsansvar
- 159 000 kroner i bøssene
- Sola blir USA-proff
- – Mye kjekkere enn vanlig gym
- Planlegger slumprosjekt fra Jåsund
- Den fargerike "Lady Grey"
- Herrem blir frisørmodell
- Vant i snøfokk
- Prestisjetung pris til Trygve Stangeland

Full Oversikt

Ti mest leste

- Mange nye bein på Havørn-trening
- Eikeskog styrker troppen
- Mangemillionærveien
- Sola vant drama
- Herrem blir frisørmodell
- Vi lærer aldri
- Kaldt, på soladialekt
- Prestisjetung pris til Trygve

ÅRSMØTE 2010

SAKSLISTE

1. Valg av møteleder og referent
2. Godkjenning av innkalling.
3. Godkjenning av årsmelding 2009.
4. Godkjenning av regnskap 2009.
5. Framlegg fra styret/innkomne forslag.:
 - Fastsetting av årskontingent for 2010. (se under)
6. Valg:
 - a) leder
 - b) sekretær
 - c) 2 styremedlemmer
 - d) leder valgkomitte

Årsmelding

SOLA
HISTORIELAG

2009

ÅRSMELDING 2009 - SOLA HISTORIELAG

Styret har bestått av:

Leder:	Tor Erik Hansen
Kasserer:	Frøydis Krokedal
Sekretær:	Brit H. Hansen
Styremedlem:	Kåre Myklebust
Styremedlem:	Rolf Soma
Styremedlem:	Gustav Birger Sola
Styremedlem:	Tormod Lauvvik

Revisor:	John Djup
----------	-----------

Valgkomite:	Reidar Melgård
	Aud Hauge
	Lars Harvaland

ÅRSMØTET. Årsmøtet ble avholdt 19.02.09 på Sola Sjukeheim og årsmeldingen viste at aktiviteten og økonomien var god i laget. På valg var kasserer Kåre Myklebust, styremedlem Rolf Soma og styremedlem Gustav B. Sola.

Alle tok gjenvalg. I første styremøte ble det enighet om at Frøydis Krokedal tar over som kasserer, mens Kåre Myklebust blir vanlig styremedlem.

Revisor John Djup var også på valg og tok gjenvalg.

I valgkomiteén var Aud Hauge og Lars Harvaland på valg og begge tok gjenvalg.

Årsmøtet vedtok også beholde kontingenten som før.

STYREMØTER. Det er blitt avholdt 8 styremøter i perioden som har behandlet ca. 95 saker.

MEDLEMSMØTER. Det er avholdt 7 medlemsmøter og fremmøte har vært godt med god atmosfære. Det har vært en rekke gode kåsører og en rekke temaer har vært berørt som listen viser. (Se et mer utførlig vedlegg):

Feb. 09:	Atle Skarstein - " Med Sjøleik til Aberdeen i 1941".
Mar. 09:	Rudolf Rohonyi - " Historiedrøs med Rudolf Rohonyi".
Sep. 09:	Birger Strand - " Flyhistorisk Museum,Sola".
Okt. 09:	Oscar Goa- " Sola i fremvekst- Historisk framstilling".
Nov. 09:	Tor Erik Hansen - " Sola Strandhotellets Historie"
Des. 09:	Håkon Kessel - " Øst møter vest".
Jan. 10:	Marie Smith-Solbakken og Hans Jørgen Wallin Weihe - " Hvem var de? De som ligger begravd i de utenlandske krigsgravene på Sola kirkegård".

ØKONOMI: Laget har som før en meget god økonomi. Pr. 31. desember 2009 hadde laget på høyrentekonto kr. 43079,- og på driftskonto kr. 11677,-. Driften gikk med et underskudd på kr.Årsaken til reduksjonen på høyrentekontoen er innkjøp av en graveringsmaskin som skal brukes til merking av historiske steder i Sola.

HISTORISK TUR TIL Nord Kolnes og Tjora. Vi hadde også i år en flott medlemstur . Det var forbausende mange som møtte fram til en tur som tok nesten 3 timer. Vi startet like ved den gamle inngangen til raffineriet og gikk ned til Brønnavika. Her forklarte lagets leder om nausttuftene som var blitt gravd og som var datert til ca. 200 e.Kr. Videre fortsatte vi over til Nord-Kolnes hvor Tormod Lauvvik fortalte. Vi gikk så videre helt ut til Araberget, hvor vi hadde pause. Leder av laget forklarte om telegrafposten som stod her under første verdenskrig. Vi fortsatte så til den største nausttuften i kommunen som var nesten 26m lang. I samme området er det også mange gravhauger. Turen gikk videre til Tormod Lauvviks hjem, hvor vi fikk se det lille museet han hadde laget etter å ha samlet ting i lang tid. Turen ble avsluttet på Tjora gamle kirkegård og deltakerne fikk høre om historien til steinkorsene.

17. MAI TOGET. Også i år var vi representert i 17. mai toget denne gangen hadde vi laget et innslag om alle bautasteinene i kommunen. Det var laget modell i isopor både av Domsteinane og Kvilesteinane. Rolf Sola var som vanlig ansvarlig for dette, men fikk også hjelp av Gustav Sola, Brit Hansen og Reidar Melgård.

TREKANTET STEINSETTING PÅ HAGA: I anledning kulturminneåret tok historielaget initiativ overfor Norsk Kulturarv til å rydde den store steintrekanten på Hagaøya. Vi fikk tilslag og ryddet den sammen med en skoleklasse fra Haga skolen. Klassen fikk en pengepremie på kr. 3000,- for arbeidet. I tillegg ble dette prosjektet plukket som en av 10 av de beste i landet utav 300 prosjekt. Til dette fikk skolen en diplom og en ekstra premie på samme summen som over. Gustav B. Sola og Kåre Myklebust hjalp og rettet skoleklassen i dette arbeidet.

NY BYGDEBOK. Arbeidet med bygdehistorien fra 1930 til 1965 fortsatte også i 2009. Aktivitetet i denne perioden var å finne flere artikler i Stavanger Aftenblad, (fra 1920 til 1970), samt i Hafrsfjordposten og Sofus (avis for de militære på Sola) og få dem avfotografert. Det var Brit Hansen og Gunvor Rimestad som stod bak dette arbeidet. Som en del av bygdebok arbeidet ble det samlet inn gamle foto tre steder i Sola. Her var Brit Hansen, Gunvor Rimestad, Kåre Myklebust, Tormod Lauvvik, Kristian L. Byberg og Atle Skarstein med.

KULTURMINNEVERNPLANEN: Tor Erik Hansen og Atle Skarstein er aktivt med som representanter for historielaget i Kulturminnevernutvalget.

KYSTFORTET PÅ VIGDEL: Historielagets leder har engasjert seg i å forhindre at krigsminnesmerkene på Vigdel ble fjernet av Skifte Eiendom. Til slutt ble det enighet og midler ble gitt av Rogaland Fylkeskommune og Sola Kommune til sikre kanskje det mest særegne byggverket, nemlig en steinsatt radarborg. Det meste av Vigdel fort er nå bevart.

KONKLUSJON. Sola Historielag har også i 2009 hatt et meget aktivt år og nok en gang markert seg i kommunen.

For styret i Sola Historielag
Tor Erik Hansen
leder

Innkomne forslag

Fastsetting av årskontingent for 2010.

Styrets forslag: Medlemsavgiften blir beholdt som før.

- Kr. 150,- for enkelt medlem
- Kr. 250,- for ektepar
- Kr. 100,- for medlemmer registrert i andre historielag

Årsregnskap 2009

Samandrag av rekneskapet for Sola Historielag 2009

	<u>Intekter</u>
Medlemskontigent	13950
Salg av fremviser	600
Matsalg	5638,50
Renter	2042,67
<u>Underskudd</u>	<u>53195,33</u>

	<u>Utgifter</u>
Matkjøp	7322,50
Porto,	4800,00
Trykksaker	707,50
17.mai	786
Domsteinane	1426
Gave til foredragsholder	782
Landslaget for lokalhistorie	600
Sola Folkeakademi	200
Rogaland Historie-og Ættesogelag (Sydvesten)	5940
Årsmøtet RHÆ	300
Alvøen A/S	52514,50
Gebyr	48
<u>Sum</u>	<u>75426,50</u>

Laget har og en myntsamling gitt av Gustav Rege.
Historielaget har og fått kulturprisen "SØK" av Sola Kommune.

Status 01.01.09

Brukskonto 6904,66
Høgretekonto 101047,33

Status 01.01.10

Brukskonto 11677,66
Høgretekonto 43079
Kapitalendring /underskudd 53195,33
Sum 107951,99

Frøydis Krokedal
Frøydis Krokedal
Kasser

Sola 20.01.10

John Djup
John Djup
revisor

Kommentarer fra styret til årsregnskapet

- Sola Historielag blir drevet helt uten noen form for økonomisk støtte fra det offentlige utenom at møterommet i Sola Sjukeheim blir disponert gratis.
- Vi vet at en del enkelt prosjekt som for eksempel grus til veg inn til Domsteinane kunne vi nok fått refundert, hvis vi ønsker det, men har valgt ikke å søke.
- Underskuddet i årets regnskap er som følge av en investering i en skilt graveringsmaskin.
- En del inntekter ved oppsetting av skilt ved historiske sted kan forventes
- Matsalget går med et lite underskudd. Styret ønsker ikke å øke dette, men oppfordrer alle til å betale sin rettmessige andel av maten. Dette er den eneste inntekten vi har utenom medlemsavgiften. Vi vil fra nå av avkreve pris pr. rundstykke.
- På grunn av at utgiftene til porto stadig går opp, oppfordrer vi medlemmer som har e-mail til å oppgi dette, slik at porto utgifter spares.

Tor Erik Hansen
Leder

Vedlegg

Møte referat

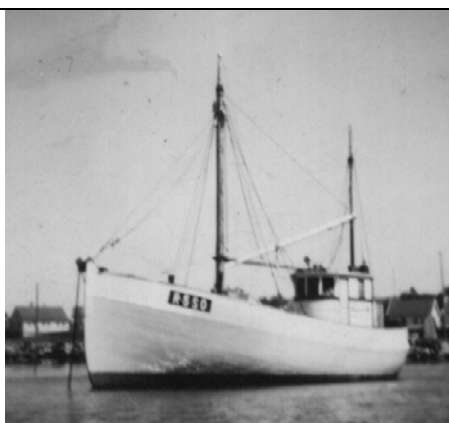
2009

Møte nr. 1

Tid: Torsdag 19.februar kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim,

"Med Sjøleik til Aberdeen i 1941"

"Sjøleik" ligger for anker utfor
Langkaiaen i Tananger

Sjøleik under overfarten til Aberdeen 1941

Atle Skarstein vil fortelle om fiskeskøyta "Sjøleik" som fraktet 19 personer over til Aberdeen under krigen. Historien starter slik:

Referat møte nr. 1

Til stede: 50

Atle Skarstein skulle denne kvelden fortelle historien om fiskeskøyta Sjøleik og skjebnen til de som ble med over til Aberdeen i 1941. For å lage en innledning startet han helt fra begynnelsen. 9.april 1940 ble Sola flyplass angrepet av tyske fly og fallskjermssoldater. Dette var andre gangen det var brukt fallskjermssoldater i krig. Første gang var kun noen timer før i Ålborg i Danmark. Det var viktig for tyskerne å ta flyplassen fort og de regnet med at de bare hadde ca. 30 minutter på seg. Hvis ikke kunne rullebanene bli sprengt. På grunn av diverse rot fra militærkommandoen i Kristiansand og Bergen, fikk ikke Sola noen støtte og heller ikke noen ordre om å sprengte rullebanen. Sola flyplass ble derfor et lett bytte.

De fleste norske soldatene var allerede forflyttet opp til Dirdal for å gjøre forsvar der. En av disse var Daniel Rommetvedt, som senere var med på Sjøleik til Aberdeen. Flere av nordmennene som drev illegal virksomhet eller motstandsarbeid mot tyskerne hadde etter hvert et behov for å komme seg ut av landet.

Så på en fredagskveld en høstdag i 1941 kom flere av disse enten med bil, på sykkel eller gående til Tananger. Der ble de stille tatt om bord i skøyta Sjøleik. Så tidlig lørdag morgenen, før det var lyst, satte skøyta ut fra Tananger med kurs for Rott. Dette var båten til Nic. Leidland, som skulle ut å fiske, som vanlig. Det var ihvertfall det man ville ha tyskerne til å tro. Tyskerne hadde nemlig satt opp strenge regler for eierne av fiskebåter. Båtene hadde lov til å forlate land en time før solen gikk opp, og måtte være inne en time etter solnedgang. Hele tiden hadde de båtene under streng bevoktning. De var kommet seg langt ut på sjøen vest av øya Kjør utpå ettermiddagen og la seg til der og ventet til at solen skulle gå ned. Der prøvde de å se ut som de drev med fiske. Blåser ble kastet på sjøen og tatt opp igjen etter en stund, som om de fisket med garn. Med en gang Nic. mente det var mørkt nok, ble kursen satt rett vest. På overfarten hadde de medvind, så de satte seil og fikk god fart. De fortalte etterpå at de hadde hatt god del bølger og flere var sjøsyke. Ombord håpet de på at tyskerne ikke skulle oppdage forsvinningen før de var langt ute. De klarte å komme seg over til Aberdeen uten videre problemer, 18 menn og en kvinne.

I Aberdeen ble de satt i avhør fordi engelskmennene var redde at det kunne være tyske innfiltranter blant dem. De ble så sendt videre til London for mer avhør.

Hjemme i Norge begynte de å ane uro, Sjøleik var forsvunnet og samtidig flere andre som ikke hadde noe med Tananger og båten å gjøre. Folk som visste om dette lurte på om de var kommet sikkert fram, mens tyskerne begynte å ane sammenhengen. Men til slutt fikk de beskjed. Henry Olsen i Tananger, som hadde fanget opp på radio at de var kommet sikkert fram.

Etter London oppholdet fikk folkene fra Sjøleik tillatelse å gjøre annen tjeneste og deres skjebne er beskrevet under.

-Under resten av krigen drev Nic.Leidland fiske med båten sin i Skottland, i begynnelsen sammen med Ingolf Johannessen. Etter et år gikk Ingolf over til marinen og ble medlem av Shetlandsgjengen. Han seilte ikke på båten til Shetlands-Larsen, men hadde allikevel ikke mindre enn 48 turer over til Norge.

-Den eneste kvinne som var med over var Aslaug Giil, hun var sykesøster.

-Daniel Rommetvedt og Norvald Frafjord gikk inn i hæren. Daniel ble utdannet som kommandosoldat i England og hørte til de "grønne djevlene". Han var med i de norske styrkene i angrepet på Walcheren. Der ble han skutt gjennom den ene lungen, men ble berget.

Norvald Frafjord gikk også inn i styrkene og tok først den norske krigsskolen i London. Deretter gikk han inn i engelsk tjeneste og ble løytnant og troppssjef. Han var med på D-dagen ved landgangen i Frankrike. Senere falt han ved Cahen, ved elven Orne.

-Ådne Underhaug fra Nærbø var utdannet kjemiingeniør og ble med de engelske styrkene. Han var også med i landgangen på Walcheren sammen med engelskmennene.

Ingolf Rott seilte i handelsmarinen sammen med Tom Nyland under hele krigen. De gikk ut med samme båt og bare tre timer etter at de var kommet ut i rom sjø, ble de torpedert. Men de ble reddet og dro ut igjen.

-Einar Aartun, var medisinstudent og ble med styrkene som assistentlege. Han var for det meste med i handelsmarinen. Han ble senere distriktslege i Stokke i Vestfold.

-Einar Risa(Tananger), Harald Vigestrånd (Ryfylke) og Bernhard Haga (Tananger) seilte alle i handelsmarinen under hele krigen. Bernhard Haga bosatte seg i Sør-Afrika og kom ikke hjem til Tananger før etter 36 år.

- Nils Mehle kom fra Årdal og gikk inn i militæret i Skottland.

-Ole Vigdel som var fra Vigdel, gikk også inn i militæret der borte. Han ble utsatt for et uhell med en bombekaster og fikk invalidepensjon.

Andrew Leidland (Tananger) var yngstemann av gjengen som dro over, kun 16 år gammel. Da han ble gammel nok, ble han wingsoldat i den norske 331. skvadronen og senere i 66. alliert skvadron og var med i kampene i nesten et år.

Sverre Vigestrånd gikk inn i militæret var sersjant og ble senere major.

Marthon Løvendahl gikk også inn i militæret.

Kåre Knutsen gikk inn i militæret og ble etter krigen oberstløytnant og i 1960 heimevernsjef i Rogaland.

Den mest spennende personskjebnen var nok Arne Væums. Han hadde før krigen nettopp tatt handelsskolen var i tillegg utdannet som radiotelegrafist.. Faren var radiotekniker og Arne gikk i hans fotspor. I England kom han seg inn i kompani Linge og fikk trening i sabotasjearbeid. Han ble godkjent som agent etter å ha tatt flere kurs. I slutten av april 1942 ble han landsatt sammen med Tønsberggutten Emil Gustav Hvaal ved Telavåg. Der skulle de organisere en militærgruppe. I noen dager drev de våpentrening med noen Telavågarer, men så begynte ryktene å spre seg at det var fremmedfolk på besøk. Tyskerne hadde fått snurten i dem og 26. april slo de til, bare noen få dager etter at guttene hadde kommet i land. Det ble til skyting i et hus og Arne var en av dem som ble drept. Han tok med seg tre tyskere, mens kameraten Emil ble hardt skadet. Tyskerne klarte å holde liv i ham, men selv om de brukte tortur fikk de ikke noe ut av ham. Derfor ble han senere skutt på Grini. På grunn av Telavågs involvering i motstands arbeid ble hele bygda sprengt etter ordre fra Terboven.

Som vanlig fortalte Atle dette med stor innlevelse og en godt forberedt presentasjon.

Etter pausen fikk Atle fortelle hvordan det gikk med skrivingen av boka om Russerfanger.

Leder tok så opp saken om bevaring av Vigdel kystfort. Han forklarte at her var det et sammensurium av offentlige instanser. Skifte Eiendom (Staten) skulle rydde og sikre eiendommen før Direktoratet for Naturforvaltning overtar. Til å forvalte dette etterpå er det Fylkesmannen i Rogaland sitt ansvar, da dette er friluftsområde. Men fordi at det er kulturminner her har Rogaland Fylkeskommunes kulturminnevern avdeling noe de skulle ha sagt. Til slutt er det Sola Kommune som skal gi rivingstillatelse. Ikke helt klart akkurat

Møte nr. 2

Tid: Torsdag 19.mars kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim,

"Historiedrøs med Rudolf Rohonyi"

Holland på 1600-tallet

Sola har opp gjennom tidene hatt mange innflyttere, en av disse er **Rudolf Rohonyi**. Han kom hit i **1971** fra Ungarn. Han har alltid vært interessert i historie og vil denne kvelden hovedsakelig snakke om *Utvandringen fra Norge til Holland på 16-1700 tallet*

Referat møte nr. 2.

Til stede: 34

Kveldens foredragsholder Rudolf Rohonyi, skulle snakke om utvandringen til Holland på 16 -1700 tallet. Han innvandret til Norge i 1971 fra Ungarn. Han har vært norsk statsborger siden 1978 og har bodd på Sola fra 1971. Først på Nord Kolnes til 1980 og deretter på Røyneberg Både han og kona jobbet som sivilingeniører på raffineriet, senere har han jobbet i flere firma bl.a. Aker og Statoil.

Rudolf starter med en omfattende innledning hvorfor det var en så relativ stor utvandring til Holland på 16 -1700 tallet. Bakgrunnen for utvandringen var de stadig vanskeligere leveforholdene i Norge.

Det første var en økt skattebyrde for bøndene pga flere kriger og store utgifter for vår danske styringsmakt. Fra Kalmarkrigen (1611-13) til Karl Gustavkrigene (1657-1660) ble skattekravet mot bøndene nesten doblet. Staten tok ut (i form av skatt, toll og tradisjonelle lensinntekter) 10-15% av bruttoproduksjonen i Norge midt på 1600-tallet, dette ble så økt. I den europeiske sjuårskrigen 1756-62 rustet Danmark opp og holdt grensevakt i Holstein mot Prøysen. Dette førte til stor statsgjeld som førte til en ekstraskatt – en koppskatt for alle over 12 år innført i 1762. Dette førte til flere ”opprør” i Norge bl.a.”Strilekrigen” i Hordaland i 1765.

Den andre faktoren var vekst i de økonomiske påleggene lokalt som:

Rettsstell/bygdetingene, forsvar, fattigomsorg, vedlikehold av kirker, veier og bruer. Disse byrdene økte så med, flere soldater og matroser til krigene, postvesen og skyssplikt.

På toppen av dette var det en ganske stor befolkningsøkning fra ca. 150 000 i 1520 til 440 000 i 1660.

I perioden ble det også mer selveie av jord, som også førte til høyere byrder. I 1536 var staten med kongen den største jordeier med hele 55% av all jord. Men pga stor statsgjeld begynte de så å selge ut. Selveieprosent økte i denne perioden fra 1660 med 19% til 1721 med 32 % I denne perioden kom også ordningen med husmenn og leilendinger.

Husmannen leier en uskyldsatt plass og betaler leie i form av arbeid. Men de fleste norske bønder var leilendinger. Leilendingen eide ikke jorda, men satt sikkert hvis han holdt bruket i hevd, betalte landskyld og festeavgiftene.

At perioden fra 1560-1890 ble kalt den "lille istid" forteller også at dyrkningsvilkårene ble dårligere enn før.

Økt handel fra Norge til utlandet var kanskje den viktigste faktoren som førte til utvandring til Holland. Hollenderne hadde bruk for mye tømmer og trelast til husbygging, skipsbygging, havneutbygging, bygging av diker, tønneproduksjon og til ved. Lett tilgjengelige skoger i Europa var i ferd med å bli uthogd på 1600. I Norge stod eikeskogen tett helt ut til kysten og folk var villige til å selge. I begynnelsen kjøpte de trelast, men senere ble det gråstein og hummer, mens de selv solgte bl.a. salt, sild, smør, ost, korn, vin, brennevin, keramikk, tekstiler og luksusvarer og sølv. Verdien av norsk trelasteksport til Holland var 6-7 ganger høyere enn import derfra.

Gjennom handelen med hollenderne hadde folk fra Vest-Norge fått nære bånd til Holland. Mange gutter fikk mulighet til å dra over med en hollandsk skute. Brev og beretninger fra hjemkomne hollandsfarere gjorde at mange ble fristet til å dra. Eventyrlyst trakk mange, mens andre var vel så opptatt av å tjene penger. Hyren på hollandske skip var høyere enn den norsk-danske, og arbeidsforholdene var gode. En annet upopulær krav var at norske unggutter ble kommandert til å tjenestegjøre i den felles dansk-norske marinen i København. De fleste så på dette med stor ulyst, særlig i ufredstider. Dette førte til tvungen militær og sjømannstjeneste med dårlige vilkår.

Nederland var på 1500-tallet den viktigste sjøfartsnasjonen i Europa. Tyngdepunktet for handelen i Europa var flyttet til landene omkring den sørlige delen av Nordsjøen, landene rundt Den engelske kanal. Hollenderne var blitt Europas befraktere både for handelen mellom nord og sør i Europa og ellers rundt i verden. Landet hadde på 1600-1660 tallet den desidert største flåten i Europa og dominerte verdenshandelen. De må virkelig ha følt det som en ny verden, de unge som kom i fra bondesamfunn her hjemme og møtte et yrende kultur- og folkeliv i de hollandske byene som hadde den høyeste levestandarden i Nord-Vest Europa.

Men emigrasjon fra Norge var ikke helt enkelt. Det ble kun gitt etter skriftlig godkjenning av presten, fogden eller kongens ombudsmann. Alle menn som stod i de militære rullene fikk tillatelse kun for en begrenset periode, 1-4 år i fredstid og ingen tillatelse i krigstid. Hvis mennene ikke var kommet hjem i tide, mistet de arveretten i Norge. Både menn og kvinner emigrerte til Holland og faktisk ble flere av dem til par der. Innvandrerne til Holland kom fra hele Europa og over en million innvandrere kom dit fra 1600-tallet til begynnelsen av 1800-tallet. De kom fra hele Europa, ca.75% fra det tyske stater, bare 6-7% fra Norge.

Da de emigrerte returnerte til Norge hadde de med seg nye impulser og skikker som bl.a. røyke tobakk og kaffe. De lærte seg hygiene, renhold, hagebruk og ble mer motebevisst. Utvandringen til Holland var kanskje like viktig for de vestlige, sørlige delene av Norge, som utvandringen til Amerika ble det senere.

Det ble en god diskusjon etter Rudolf Rohonyi's svært dokumenterte foredrag.

Etter pausen fortalte han så om sin bakgrunn fra det russisk okkuperte Ungarn. Han vokste opp i en bunkers, men hadde ikke noen traumatiske opplevelser. Han fikk seg skikkelig utdanning og har doktorgrad. Han og kona hadde derfor ikke store problemer med å komme seg til vesten via Finland som hadde nære forhold til Ungarn. I dag er han pensjonert og har engasjert seg i historisk arbeid i Tyrkia i det Indoeuropeiske/Germanske urområdet, den Europeiske sivilisasjons vugge.

Historisk tur til Nord-Kolnes og Tjora , søndag 19.april

Tjora gamle kirkegård

Nausttuft på Nord-Kolnes (26 m (85ft) lang)

Årets historiske tur var lagt til Nord-Kolnes og Tjora. Vi prøvde å få med oss historiske steder på en rundtur som vi tror de fleste ikke har gått. Vi starter ved enden av Raffinerivegen, hvor den gamle adkomsten til raffineriet var. Vi krysser så over til strandsiden på Nord-Kolnes og så tilbake til Tjora og Tjora gamle kirkegård. Turen gikk i flatt terreng, men det kan være noe vått enkelte steder. Turen vil ta ca. 2.5 til 3 timer. Ta med kaffe og noe å bite i.

Vi hadde også i år en flott medlemstur . Det var forbausende mange som møtte fram til en tur. Vi startet like ved den gamle inngangen til raffineriet og gikk ned til Brønnavika. Her forklarte lagets leder om nausttuftene som var blitt gravd og som var datert til ca. 200 e.Kr. Videre fortsatte vi over til Nord-Kolnes hvor Tormod Lauvvik fortalte. Vi gikk så videre helt ut til Araberget, hvor vi hadde pause. Leder av laget forklarte om telegrafposten som stod her under første verdenskrig. Vi fortsatte så til den største nausttuften i kommunen som var nesten 26m lang. I samme området er det også mange gravhauger. Turen gikk videre til Tormod Lauvviks hjem, hvor vi fikk se det lille museet han hadde laget etter å ha samlet ting i lang tid. Turen ble avsluttet på Tjora gamle kirkegård og deltakerne fikk høre om historien til steinkorsene.

Bilder fra turen på Nord Kolnes og Tjora

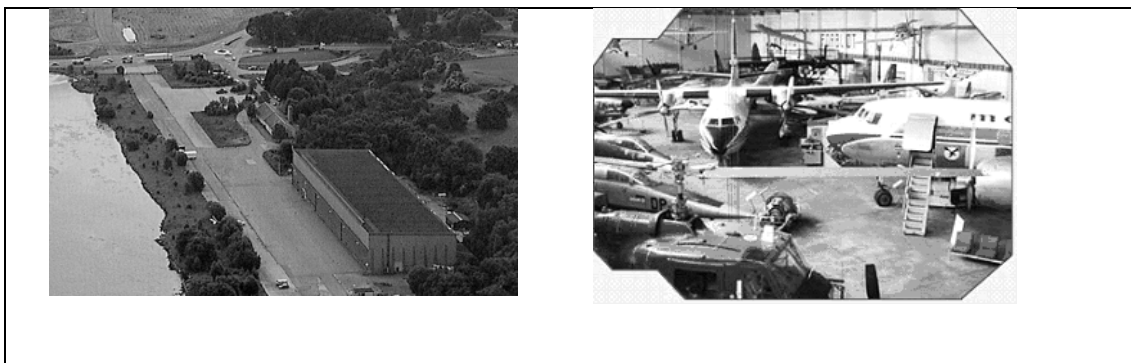

Møte nr. 3

Tid: Torsdag 24.september

Sted: Flyhistorisk Museum, Sømmevågen

"Flyhistorisk Museum, Sola"

Vi er på gang igjen etter en lang sommerferie. Og endelig har vi fått det til, et besøk hos våre nære naboer og kulturhistoriske venner gjennom mange år, Flyhistorisk Museum i Sømmevågen. De har som oss en målsetning om å ta vare på Sola's historie med fokus på flyhistorie. **Birger Strand** vil ta oss igjennom foreningen og museets historie, samt gi oss en guidet tur i museet.

REFERAT MØTE NR.3

Til stede: 37

Leder åpnet dette første møtet etter sommeren med å si at endelig hadde vi fått det til, et møte hos naboen vår gjennom alle år, Flyhistorisk Museum i Sømmevågen. De hadde nettopp feiret sitt 25 års jubileum, mens vi var snart 12 år, så det var jammen på tide. Birger Strand tok så ordet, han skulle være vår guide og vert for kvelden. Han forklarte at innsamling av fly og flyting startet med en ren tilfeldighet. Noen entusiaster var nemlig på leit etter en enmannsubåt fra krigen, men kom i stedet over fly og flydeler. Det sjekket rundt og det fantes flere komplette fly rundt på forskjellige flystasjonen som for eksempel på Lista og på Rygge. De klarte etter mye strev å få disse flyene inn i samlingen sin samt andre fly som for eksempel Braathens og forsvaret ga de. De fikk overta halve hangaren på Sola Sjø, da den bare ble brukt til lagring av gammel militærmateriell. Den andre halvdelen (når redusert) blir brukt av Sola VGS til opplæring som flymekaniker.

Laget har nå ca. 300 medlemmer hvorav ca. 250 er passive. De lever av inntekter fra inngangspenger samt salg i kafeen i tillegg til støtte fra fylket og kommunen. Budsjettet er på ca. ½ mill. For ca. 3 års siden ble laget delt opp i to deler, en del som var venneforening hvor Birger er formann og den andre i en stiftelse som eier museet. De har nå skrevet under en intensjonsavtale med Jærmuseet om å bli underlagt dem. Staten har et prosjekt på gang for å redusere antall frittstående små museum og her på Jæren er det Jærmuseet sitt ansvar å få dette til. En lignende intensjonsavtale er skrevet under av Rogaland Krigshistorisk Museum på Stangeland med målsetning om samlokalisering her i Sømmevågen. Den andre naboen, Sola VGS har også planer om nybygg i området. Å få til nybygg i området var vanskelig, da det er flere grunneiere som fylket, forsvaret og Avinor. Dette må det ordnes opp i. Til arbeidet med sammenslåing med Jærmuseet har staten bevilget kr. 500 000,- mot at kommunen gjør det samme. Birger var veldig positiv til dette da laget ble drevet på dugnad, men det var problemer med å rekruttere nye yngre medlemmer til å ta over.

Etter innledningen var det tur rundt et meget innholdsrikt museum med store og små fly, samt mange andre flyeffekter. Å få alle til å følge med var litt vanskelig og ofte ble det mange små grupper som kom i egne diskusjoner. Særlig i rommet hvor en modell av Sola og Forus med omkringliggende terreng var satt opp var det vanskelig å få folk videre. Første flyet, eller bare rammen av det var et tysk fly av typen Arado som hadde stått på dekket til Blücher i 1940. Et komplett fly av samme type stod en annen plass i hangaren. De har også et annet komplett tysk fly, et Storch rekognoseringsfly. De største flyene i hangaren var alle velkjente på Sola, en Catalina, en F-27 Fokker Friendship, en Convair C-440 Metropolitan samt en DeHavviland Heron som Braathen hadde en ulykke med i 1956 på Hummelfjell. Flyutstillingen var naturligvis dominert av jagerfly som Birger hadde detaljkunnskap om, da han hadde fløyet de fleste. Det gikk fra den kjente Vampire, via F-84 Thunderjet, T-33, F-84 Thunderflash, F-86 Sabre til de mer nye av typen F5-A Freedom Fighter og CF-104 Starfighter. Museet hadde også fått i gave fly som ikke hadde vært i norsk tjeneste som Draken og Hawker Hunter. Det er for mye å nevne alt som ble sagt, men alle mann koste seg og var meget imponerte over det arbeidet som var utført på dugnad. Etter rundturen var det kaffe og kanelboller som kona til Gustav hadde baket. Leder ga så ordet til forfatteren av bygdeboka, Birger Lindanger som fortalte om de kommende bildeinnsamlingene til bygdeboka. De skulle være på Kulturhuset i Sola, på biblioteket i Tananger og hos TS'n. Bildene burde ha et så bredt innhold som mulig for å fortelle om livet i Sola. Birger bad forsamlingen også sjekke med utflyttede Solabuer som kanskje hadde tatt med seg album. Ofte var det jentene som tok med seg bildene.

Møte nr. 4

Tid: Torsdag 15.oktober

Sted: Sola Sjukeheim

"Sola i fremvekst- Historisk framstilling"

Denne gangen er vi heldige som har fått Solas tidligere tekniske sjef, **Oskar Goa** til å fortelle om utviklingen i Sola, og særlig i Tananger området.

Han var i en mannsalder kanskje den mest sentrale personen i oppbyggingen av kommunen vår. Med hans nøyaktighet skjedde ingenting av tilfeldighet. Så vi ser fram til å få høre om hvordan vei, bolig og næringsvirksomheten ble planlagt og gjennomført.

REFERAT MEDLEMSMØTE NR.4-09

Til stede: 35

Leder åpnet møtet litt forsinket med å ønske Oskar Goa velkommen. Det er vel ingen i de senere årene som har vært mer sentral i utviklingen av kommunen enn Oskar Goa. Dessverre startet møtet litt sent pga problemer med overhead prosjektoren, men det ordnet seg til slutt.

Oskar hadde justert litt på tittelen til foredraget og kalt det "Bruddstykker fra historien om Sola". Han startet med Sola i fortiden, fra slaget i Hafrsfjord og utviklingen senere. Gulatingsloven ble skrevet så tidlig som på 950-tallet og dannet mønsteret for hvordan landet skulle oppdeles. Fylkene ble definert, her var det Rygjafylket som igjen bestod av 32 skipreider. Disse skipreidene var den første kommuneinndelingen og er i mange tilfeller svært lik de kommunegrensene vi har i dag. Disse kommunene utviklet seg etter vikingtiden fra år 1050 til 1349, da svartedauen satte samfunnet tilbake. Dansketiden fra 1380 til 1814, med reformasjonen i 1536 påvirket også lokalsamfunnet. Det gjorde også

unionstiden med Sverige. I 1837 kom formannskapsloven og innførte prestegjeldskommunen. Inntil 1850 utgjorde Haaland prestegjeld deler av Goa, Sola, Jåttå og Klepp skipreider. Da ble Haaland prestegjeld/Haaland kommune eget lensmannsdistrikt med egen lensmann. Gårdsmatrikkelen fra 1906 er tilpasset Haaland kommune. I 1930 ble Haaland kommune delt. Det ble til Sola og Madla kommune med felles lensmannsdistrikt og kirkesogn. I 1965 ble Sola kommune eget lensmannsdistrikt og eget kirkesogn. Hovedbebyggelsen i kommunen utviklet seg først og fremst rundt Sandekrossen og Tananger havn. Det ble tidlig utviklet reguleringsplaner for Sandekrossen, hvor den første ble laget i 1905.

Utviklingen av kommunen kan inndeles i epoker, hvor den første går fra 1860-1914. Da utviklet landbruket seg og mye nydyrking startet. Skolen ble mer organisert og gikk fra omgangsskole til egne skolebygg. Veier ble utbygget og ferjeforbindelsen over Hafrsfjord ble mer organisert.

Neste epoke var fra 1914 til 1930 da kom elektrisitetsverket, nye skolebygg og bussruter til Stavanger fra Sola og Tananger. Men kommunen hadde dårlig økonomi som til slutt endte opp med skillsmissen med Madla i 1930.

1930-1940: Stort sett jordbruk og fiske, men byggingen av flyplassen startet og perioden endte med krigsutbruddet. Oskar snakket om åpningen av flyplassen, da fly hadde vært en lidenskap for ham i mange år.

1940-1945: Okkupasjonstiden med stor forandring av kommunen og videre utbygging av flyplassen. Det var faktisk noen som påstod at utenom Finnmark så var Sola den kommunen som var mest ødelagt/forandret i hele landet.

1945-1960: Gjenreisningen etter krigen startet og det var videre utvikling av aktiviteten på flyplassen og i jordbruket. Vi fikk DNL som senere ble til SAS og etter dette også Braathens SAFE. Flyruter over Atlanteren landet på Sola. Det var veldig høy militær aktivitet da flere andre militær flyplasser i landet enda ikke var ferdigstilt som Bodø og Rygge. Dette var under den kalde krigen og med USA's hjelp var det viktig å ha et sterkt luftforsvar. Allerede i 1947 var det forslag om å bygge en ny veg fra Stavanger til Sola, en bilbane som var det første forslaget til Solasplitten.

Oskar kom til Sola i 1958 og begynte i Teknisk Etat hvor han ble fram til år 2000, da han ble pensjonist. Da han startet var det fremdeles ting som tyskerne hadde bygget som var viktig for kommunen. Blant annet så var kommunen tidlig knyttet til et vannverk, Grinda som var bygd av tyskerne. Tyskerne hadde ikke brydd seg om reguleringsplaner og bygd veier og hus der det passet dem. Det var heller ikke lett å ha en flyplass midt i kommunen. Den delte kommunen og gjorde at vegtrafikk kun fikk en smal passasje på hver side. Det var flystøysoner og byggerestriksjoner som den dag i dag begrenser hvor mye som kan gjøres.

Det var ikke alltid helt lett å jobbe med reguleringsplaner, da det stadig kom nye overkommunale styringer, med landsplaner, regionplaner, interkommunale planer, lokale reguleringsplaner og til slutt bygningsloven. Sola var tidlig ute og fikk godkjent reguleringsplanen for kommunen som igjen har preget hvordan kommunen ser ut i dag. En av de vanskelige tingene var å beregne og bestemme hvor stor befolkningsvekst kommunen skulle legge seg på. Det påvirket boligfeltplanlegging, boligbygging, skolebygging, kloakk, vann og vegbygging. Men kommunen vokste og det ble en god plass å bo. Fram til 1974 var det mindre arbeidsplasser i kommunen enn innbyggere, mens det i dag er omvendt. I en kort periode hadde kommunen veldig mye penger, det var da Phillips Petroleum betalte inn sokkelskatten sine via kommunen.

Oskar har også sterkt vært med på utviklingen av Fjørenes halvøya. Det har alltid vært gnisninger mellom Sola og denne delen av kommunen og det var de som mente at de burde bare sette opp et gjerde på tvers og sleppe ut sauer. Kommunen var tidlig ute og kjøpte tomter for bolig og industribygging. I stedet for å bygge utover fra Sola sentrum, sikret de seg arealer i utkanten for på den måten ikke sette press på tomteprisene. I 1955 etablerte Trygve Nilsen kai med fiskemottak og butikk ved havna i Tananger og i 1959 nytt

foretningsbygg. Det var ordfører skifte i 1960 som førte til en politisk beslutning om at Tananger skulle utvikles. Men det var ingen reguleringsplan, noe Goa selv gjorde hjemme på kjøkkenet en helg. De fikk denne godkjent og midler til å bygge molo ved at daværende ordfører Knut Rommetvedt selv møtte Rogalandsbenken på Stortinget. Den videre utvikling av området har Oskar Goa vært en viktig aktør i. Tilrettelegging og bygging av Shellraffineriet (med mye problemer med italienerne), Norsco-basen, byggingen av boligfelt på Tananger og Snøde osv.

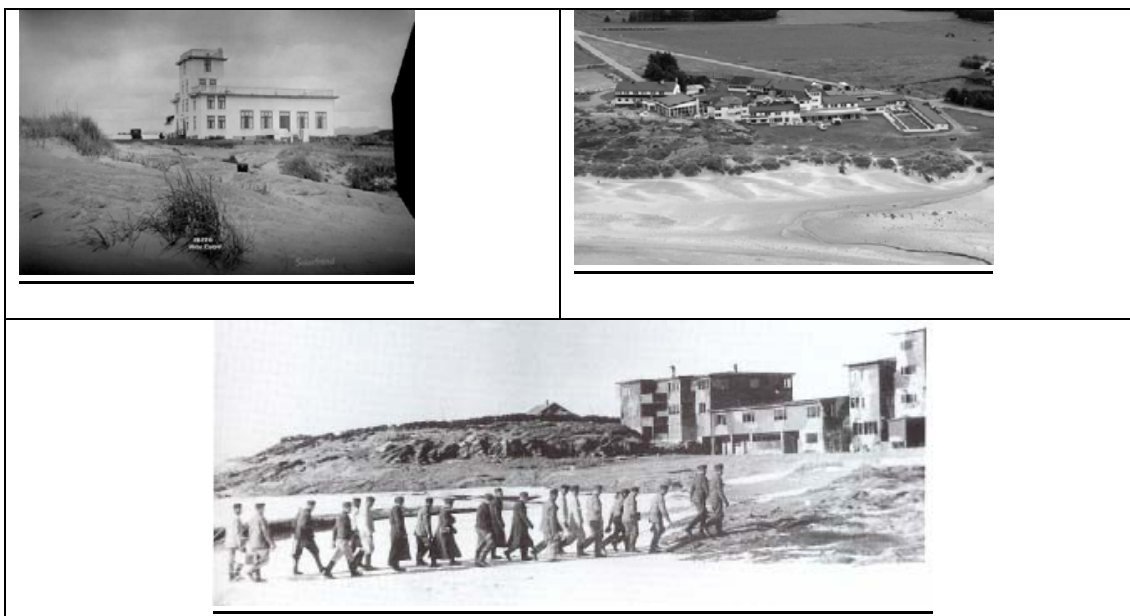
Goa nevnte også Rott, hvor det faktisk var forslag til å tilrette hele øya til hyttetomter etter avfolkningen der. Men etter at Rottbuen reagerte, ble dette stoppet.

Møte nr. 5

Tid: Torsdag 19.november kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim,

Sola Strandhotells Historie

Det planlagte møte med Jacob Aano må dessverre gå ut på grunn av sykdom. I stedet vil lagets leder, Tor Erik Hansen fortelle om historien til en av hjørnesteinsbedriftene i kommunen, Sola Strandhotell. Historien starter så tidlig som 1906 og for de som kjører forbi hotellet ser vi at de også har planlagt en lysende framtid

REFERAT MEDLEMSMØTE NR.5-09

Til stede: 65

Leder åpnet møtet. Denne gangen måtte han ta et foredrag selv, da den planlagte foredragsholderen Jacob Aano hadde meldt forfall. Foredraget handlet om Sola Strandhotells historie.

Den spede begynnelsen startet i 1906. Det er første gang en hører om planer om bade senter på Sola-stranden. Tyske interesser forhandlet med grunneierne om bruk av stranden til et "Bade-etablissement". Planene omfattet et stort prosjekt der det bl.a. var mat sal for 200 gjester. Men på grunn av vanskeligheter med å få skjenkeløyve ble det ikke noe av. I 1912 søkte så hoteleier Gorrisen fra Egersund om rett til å skjenke øl og vin i det badehotellet han hadde planlagt på Solastranden. Kommunestyret gikk enstemmig imot søknaden og prosjektet ble skrinlagt.

I 1914 ble det endelig noe av planene om badehotell. I januar ble det fortalt at restauratør Christoffersen på nattuteskipet "Sandnæs" var i ferd med å stikke ut grunnen til "Sola-strandens Nordsjøbad" Bygningen skulle bli på 280 m2 grunnflate, ha 5 - 6 hotellrom og matsal for 100 gjester. Foretaket skulle være "et i sit slags enestaaende paa Vestlandet", og hotellet skulle stå ferdig til 1. mai. I april gikk det mot slutten med bygge arbeidet. Det ble

da fortalt at serveringen skulle forgå oppe på det flate taket. Solastranden ville bli sperret for vanlig trafikk, slik at bare de betalende badegjestene slapp til. Til bade gjestene skulle det settes opp 30-40 små badehus av tre og seglduk. "Badedragt vil selvfølgelig bli strengt paabudt". Seinere på året fikk Nordsjøbadet løyve til skjenke alkoholisvakt øl.

Første byggetrinn av Sola Strand Hotel startet like før utbruddet av første verdenskrig. Det var Stavangermannen restauratør R.Christoffersen ved Sandnes Dampskipsselskap som startet opp. Forretningen gikk dårlig de første 10-12 årene. Nordsjøbadet ble populært blant byfolk, men for de fleste var det tungvint å komme ut fra Stavanger. Mange syntes drosjebil eller hest var for dyrt og de gikk derfor til stranden.

Men for barn var turen på omkring en mil "for lang til at gaa, og heller ikke alle voksne mennesker var i stand til at tilbakelegge den til fots". For å lette på dette gikk det faktisk båt fra Møllebukta til Sømmevågen. Det var selvsagt til stor hjelp da det ble opprettet bilrute mellom Stavanger og Nordsjøbadet

Driften gikk allikevel dårlig. I 1927 ble anlegget kjøpt av Ellen og Axel Lund gjennom branntakstbestyrer Sirevåg. I 1928 ble det foreløpig slutt med hotelldrift Etter å ha satt stedet i stand, ble det i 1928 åpnet under navnet Sola Strandhytte. Stedet skulle ikke drives som hotell, bare som utfluktsted. I 1929 klarte Axel Lund å få skjenkebevilling, noen den tidligere eieren aldri fikk.

I 1932 kom hotellets første utvidelse. Det var i løpet av vinteren bygget en ny fløy med 40 værelser. I tillegg var det bygget en dansesal, "Montroyal" salen. I 1930 ble cruiseskipet Montroyal hugget opp ved Stavanger Skipsopphugging. Axel Lund kjøpte hele røkesalongen fra skipet og bygget den opp nøyaktig som den var ombord, som et tilbygg til Sola Strandhytte. Stedet skiftet samtidig navn til Sola Strand Hotell.

Skipet S/S Montroyal seilte fra 1905 til 1924 under navnet S/S Empress of Britain. Skipet hadde 600 senger i kabin-klasse og 800 3.dje-klasse. Under første verdenskrig ble det brukt til troppetransport.

S/S Empress of Britain hadde et søsterskip S/S Empress of Irland som endte sin skjebne som en av verdens verste skipskatastrofer i motsetning til det av søsterskipet som endte på Sola Strandhotell. Empress of Ireland forlot Quebec mot Liverpool 28.mai 1914 med 1477 passasjerer. Ca. kl 02:00 lokal tid, kolliderte med det norske skipet S/S Starstad. S/S Starstad sank ikke, men Empress of Ireland, fikk store skader på styrbord side sank og fort. Hele 1012 passasjerer omkom og bare 465 overlevde. Etter ulykken var det undersøkelser om hvilket skip som var årsak til ulykken, uten at noe klart svar ble gitt. Dette er en glemt historie på grunn av at Titanic, hvor ca. 1500 omkom i 1912, fikk all oppmerksomhet.

Det er også en annen underlig analogi med dette skipet, S/S Empress of Britain/Montroyal. Etter at det var hogd opp seilte et nytt skip med navnet "Empress of Britain" sin jomfrutur fra Southampton i 1931. I sin tid var den nye "Empress of Britain" det største, hurtigste og mest luksuriøse skipet som seilte mellom England og Canada. Men skipet ble torpedert av et fly i 1940 utenfor Irland og senere endelig senket av en U-båt. Skipet er det største som noen gang er blitt senket av en U-båt. Av de 643 personen om bord, ble nesten 600 reddet. 45 omkom, 32 av disse var skipsmannskap.

Men tilbake til Sola. I 1934 ble hotellet utvidet mot nord. I tillegg ble restaurantdelen utvidet med Sverresalen. Da den gamle fregatten Kong Sverre skulle hugges opp, kjøpte Axel Lund materialer fra skipet og brukte dette til bygging av en ny spisesal for hotellet. Spisesalen, eller, Sverresalen, svømmebasseng og en ny værelsesfløy, sto helt ferdig ved innvielsen av Stavanger Lufthavn i 1937.

Nok en gang har skipet en spesiell historie. Kong Sverre var en fregatt i den norske marinen, sjøsatt i 1860 og utstyrt med moderne og svært kraftig skyts. "Kong Sverre" var nesten 60 % større enn sin forgjenger "St.Olaf". Til sammenligning kan det anføres at det største handelsskip som noensinne ble bygget av tre i Norge var på 1145 tonn, dvs. tredjeparten. Fregatten var derimot bygget i treverk, som begynte å bli håpløst utdatert og sårbart for det moderne artilleri. «Kong Sverre» var svært kraftig bygget, av italiensk eik. Skipet stod ikke ferdig før 3 år etter sjøsettingen, og først 11. april 1864 kunne C.H. Valeur heise kommando på fregatten. Skipet kunne romme en besetning på 600 mann. Disse

krigsskipene ble kalt linjeskip, fordi de seilte på linje i en posisjon som gjorde det vanskelig for fienden å manøvrere. Fra denne posisjonen lå motstanderne og fyrte løs på hverandre. Treskipenes tid var derimot definitivt forbi. Panser var kommet til, likeledes var granater som kunne sette store treskip i brann på et øyeblikk kommet til, og et stort treskip som «Kong Sverre» hadde nok aldri kommet godt ut av en kamp med et pansret skip. Allerede 13. august 1864, samme året som kommandoen ble heist, ble den strøket, og fregatten lagt i opplag. I 1894 ble riggen tatt ned, maskinen fjernet og skipet ble brukt som losjiskip på Hortens indre havn.

13. september 1932 ble det besluttet å hugge opp fregatten, etter et forgjeves forsøk på å skaffe til veie 30 000 kroner som skulle brukes til å bevare skipet for ettertiden.

Dette ble ikke oppnådd, og «Kong Sverre» ble solgt til opphugging i september 1932 til Stavanger Skibs-Ophugnings Co. AS.

I samme perioden som denne utvidelsen var på gang begynte det å skje andre ting i området. I 1935 ble det bevilget midler fra staten til å bygge en flyplass like ved. Hotellet hadde nok en del fordeler med nær plassering under dette arbeidet som varte i ca. 2 år. I slutten av mai 1937 ble flyplassen åpnet med et stort flyshow. Allerede i januar 1936 var det mye folk samlet der da det var et bilrace på den nye betongbanen.

Ved krigsutbruddet i 1939 ble hotellet benyttet som innkvarteringssted for norske flyoffiserer. Allerede 9. april 1940 inntok tyske angrepstropper hotellet og benyttet det til innkvartering frem til fredsslutningen i 1945. Allierte tropper brukte hotellet frem til slutten av 1946. Da Ellen og Axel Lund igjen overtok hotellet, var der ingen ting igjen av inventar og utstyr. Alle bygninger måtte repareres, men våren 1947 sto hotellet igjen klart til å motta gjester.

Høsten 1949 ble utvidelse av nordre del av hotellet påbegynt. Det sto ferdig til bruk sommersesongen 1950. Annekset, lenger nord, som ble bygget og eid av forsvaret, sto ferdig 1952. Hotellet hadde tinglyst bruksrett på dette bygget mot at forsvaret til en hver tid var garantert et visst antall rom til en rimelig pris. Hotellet kjøpte dette bygget av forsvaret i 1980.

10. januar 1950 opprettet Ellen og Axel Lund en stiftelse og besluttet at Sola Strand Hotel skulle overdras til denne stiftelsen. I stiftelsens målsetting står det at hotellet skal drives som et førsteklasses turisthotell, og eventuelt overskudd skal gå til opplæringen i hotell- og restaurantbransjen.

Norsk Hotellfagskole ble flyttet til Sola fra Oslo i 1952 og sto for driften av hotellet frem til 1967. Stiftelsen styre stoppet i 1967 den ordinære hotell drift grunnet dårlig økonomisk resultat. Norsk Hotellfagskole brukte deretter anlegget frem til våren 1977, de tre siste år bare som internat.

Stiftelsens styre besluttet da å gjenoppta ordinær hotell drift. Bygningene ble seksjonsvis satt i stand til å motta gjester, og oppussing av anlegget foregår nå kontinuerlig på grunnlag av driftens avkastning og store planer er lagt for framtiden. En ny SPA avdeling er under bygging og den gamle hotellfagskoledelen skal rives og nytt konferansesenter med hotellrom ovenpå bygges.

Men Sola Strandhotell kan ikke nevnes uten å nevne Axel Lund. Bare 15 år gammel, startet han i lære som pikkolo ved Hotell Adlon i Berlin. Han reiste så videre ut i verden til London og Frankrike for å få hotellerfaring. Under første verdenskrig tjenestegjorde han i militæret hjemme i Danmark. Hans renommé var nå kjent og han ble kalt til Bergen i 1919. Der fikk han jobb sousjef på «Hotell Norge» for å redde driften der. Han kom til Stavanger i 1921 og overtok Viktoria Hotell og senere Grand Hotell. I 1925 overtok han også driften av Bjerksted Restaurant. I 1928 startet hans så opp på Sola stranden, hans viktigste hotell. Han har som direkte eier eller gjennom Norsk Hotellkompagnie vært involvert i driften av flere store hotell i Norge.

Etter foredraget fikk kveldens frammøtte prøve seg på en rebus. Men det ble nok litt for vanskelig, så oppgavene ble løst i fellesskap.

Til slutt viste Tor Erik bilder fra Vigdel fort og fortalte hva som skulle fjernes og bevares. Videre opplyste han så om ryddingen av den trekantede steinsettingen på Hagaøyna. Den var nå valgt av Norsk Kulturarv til et av de 10 beste på landsbasis. Disse ville få en ekstrapremie og diplom. Overrekkelsen skulle skje kommende mandag

.

Møte nr. 6
JULEMØTE I SOLA HISTORIELAG

Tid: Torsdag 10.desember kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim,

Øst møter vest

Håkon Kessel er kveldens foredragsholder i et litt annerledes foredrag. Han har vært 10år som misjonær i Japan og vil fortell om hverdagsliv og samfunnsliv i landet. Han er en svært dyktig formidler i ord og bilder.

REFERAT MEDLEMSMØTE NR.6-09

Til stede: 29

Leder åpnet julemøtet og siden det snart var jul reklamerte han for boka han og Atle hadde skrevet året før om Solas Eldste Historie. Den var til salgs sammen med bondelagets bok og mållaget med gradestokk.

Leder ønsket så kveldens foredragsholder Håkon Kessel velkommen. Han bor på Røyneberg med konen Therese, men egentlig var han fra Hadeland, like ved glassverket. Temaet for kvelden var om historien til Japan og hvordan de levde der i dag. Foredraget hadde han kalt "Der øst møter vest". Han hadde tilbrakt 13 år av sitt liv i Japan som misjonsprest og han hadde tre barn som hadde gått på skole der.

Japan stammer fra solen mener japanerne. Landet var aldri blitt inntatt av andre krigsherrer utenom i siste verdenskrig. Til og med verdenshistoriens kanskje mektigste mann, Djengis Khan klarte ikke å erobre Japan. To ganger utrustet han en svær flåte for å seile over, men begge gangene ble flåten tatt av en tyfon. Derfor kaller de tyfonen for Guds vind.

Japan var igjennom 200 år et lukket land hvor utlendinger ikke fikk adgang. Mens utviklingen i verden ellers gikk raskt under den industrielle revolusjonen på 1800-tallet, klarte ikke landet å følge med. På 1860 tallet ble det revolusjon i Japan og herskerne ble avsatt og keiseren innsatt som hersker. Norge var faktisk det første landet til å akseptere

den nye staten i 1868. Det har gjennom tidene vært tette bånd mellom Norge og Japan pga skipsfart og ikke minst hvalfangst.

Keiseren var sett på som Gud og folket så opp til ham. For å få folket til å innrømme at de hadde tapt andre verdenskrig, måtte han si at han bare var et menneske. Det kom som et sjokk på folket. Og i krigen vet vi jo at japanerne ofret alt, blant annet som Kamikaze bombere. De holdt så lenge og heroisk ut mot amerikanerne at de til slutt måtte bruke det aller siste, hemmelige, men grusomme våpenet, atombomben for å stoppe krigen.

Landet Japan består av flere øyer, de største av dem er, fra sør til nord: Kyushu, Shikoku, Honshu (den største øya) og Hokkaido. I areal er Norge og Japan nokså like store, men i Japan bor det hele 127 mill. innbyggere. Ti prosent, ca. 12 millioner, av Japans innbyggere bor i Tokyo. Sammen med Yokohama og Kawasaki danner de verdens største by område med litt over 37 millioner mennesker. Håkon selv mente han hadde en stor fordel i dette folkehavet ved at han var mye høyere enn japanerne. Men det var trangt overalt med så mye folk. På T-banen var det egne innkastere for å dytte folk inn i togene, for at toget skulle gå på tiden. Dette var så viktig for dem at en skulle kunne stille klokka etter når toget gikk. Håkon sa at han skulle ha noen japanere på besøk og de kom med tog fra Oslo. De skulle til Stavanger, men gikk av på Bryne for toget var forsinket og etter tida skulle vært framme.

Service og vennlighet er et varemerke for japanerne. Skulle du fylle bensin på bilen, kom de med en gang og gjorde det for deg, samt at de vasket vinduene og sjekket luft i dekkene. Japan er et samfunn av mange folk og det er viktig å stå sammen. Her nytter det ikke å gjøre ting alene for alle må samarbeide og dette påvirker hele den japanske væremåten. En japaner er meget opptatt av ære. Å miste ansikt er tap av ære og en skam som er det verste som kan hende.

Japanerne jobber mye og det er ikke mye faren i familien ser til ungene sine. Ofte kommer han ikke hjem før ungene er i seng og i helgene er han for trøtt til å følge dem opp.

Håkon Kessel har trillinger som er 12 år gamle. De gikk på lokal skole i Japan. Han viste en film han hadde laget av ungene fra skolen. Her var det 40 elever i klassen og en lærer. Alt var nøye planlagt i klasserommet og alle ting skulle plasseres på sin rette plass. Elevene måtte selv vaske klasserom, ganger og toalett. Alle fikk varm skolelunsj. Det var vanlig å ha høner og kaniner på skolen, samt at de dyrket grønnsaker. Skolearbeidet var mye basert på samarbeid og lagånd. Japansk skrift er basert på kinesiske skriftegn. På skolen kunne elevene lære ca. 400 tegn i løpet av tre år.

En helt forskjellig kultur altså, men som for Håkon han vært en stor og flott erfaring.

Etter pausen var det den tradisjonell tippeleken Erik L. hadde laget. Som vanlig var det vanskelig. Paul Hauge og Gunvor Runestad hadde flest riktige. Gunvor vant på loddrekning

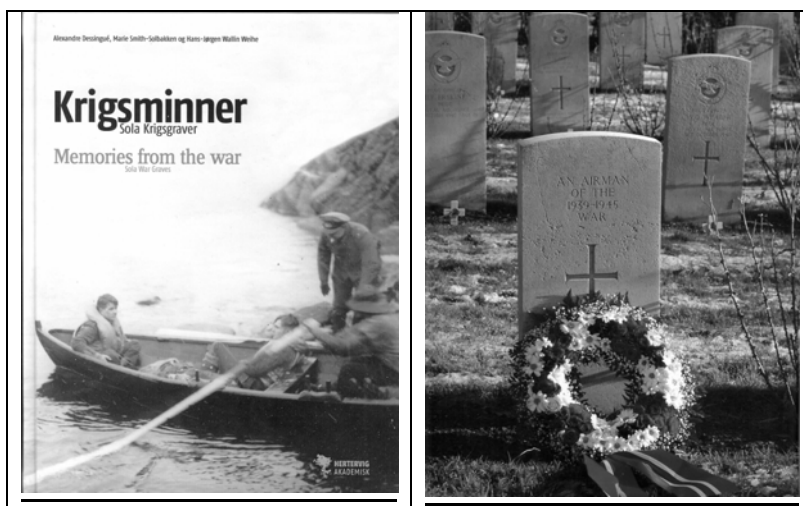
Møte nr. 7

Tid: Torsdag 21.januar kl 19:00

Sted: Sola Sjukeheim,

Hvem var de?

De som ligger begravd i de utenlandske krigsgravene på Sola kirkegård

Vi ønsker godt nyttår til nok et historisk år. Da det er kommet nok en historiebok som omhandler Sola har vi valgt å nytte anledningen å få den presentert. Som vi vet er det hver 17.mai kransenedlegging på de utenlandske krigsgravene på Sola kirkegård.

Men hvem var de?

Fra Universitet i Stavanger har vi fått to av de som forsket på disse krigsofrene og hvem de var til å fortelle om dette. Det er **Marie Smith-Solbakken** og **Hans Jørgen Wallin Weihe**. Marie er leder for Institutt for kultur- og språkvitenskap, mens Hans Jørgen er professor ved høyskolen på Lillehammer. De skal fortelle oss om hvem de var de som ligger begravd på kirkegården, deres bakgrunn og skjebne.

Boken kan kjøpes på møtet og koster kr.370,-, hvor alt går inn i et fond til veldedige formål.

.

REFERAT MEDLEMSMØTE NR.7-09

Til stede: 40

Leder åpnet møtet og ønsket kveldens to foredragsholdere velkommen. Det var Marie Smith-Solbakken og Hans Jørgen Wallin Weihe. Marie er leder for Institutt for kultur- og språkvitenskap ved UiS, mens Hans Jørgen er professor ved høyskolen på Lillehammer. Tittelen på deres foredrag var Krigsminner fra Sola Kirkegård. Hvem var disse utenlandske soldatene som ligger der.

Før de fikk slippe til fortalte leder at det var kransnedleggelse på disse gravene hver 17.mai.

Marie var den som innledet foredraget. Hun startet med å si at det arbeidet som de hadde lagt ned i å skrive denne boken, var helt uten lønn. Inntekten går til et fond som skal brukes for pårørende til folk som hadde vært i krig.

Boken handler om mennesker som er blitt elsket og som har elsket. Den handler om unge menn som fikk sin grav på Sola kirkegård. Unge menn som mistet livet i kamphandlinger som pågikk fra starten av den 2. verdenskrig fram til rett før den sluttet. Den handler også om dem som overlevde og dem som satt igjen med savnet og sorgen. Boken har både norsk og engelsk tekst og er blitt brukt i utlandet som et eksempel på hvordan vi tar vare på krigsgraver i Norge.

Foredraget denne kvelden er basert på boken og handler om de 45 gravene med utenlandske døde på Sola kirkegård. Og hvem de var?

To i salen hadde nær tilknytning til en hendelse i boken. Den ene var Michal Hall som var sønn av Jack Hall som ble skutt ned like utenfor Hellestø. Den andre var Sven Hellestø som var sønn til Bjarne Hellestø som sammen med far sin Sven, reddet far til Michal Hall. Det var to som overlevde og to som døde. Boken har en detaljert beskrivelse av hendelsen utenfor Vigdel og Hellestø.

Hans-Jørgen nevnte også at det hadde vært ca. 85 tyskere begravd på Sola, men de ble gravd opp og flyttet til Østlandet eller sendt tilbake til Tyskland. De utenlandske gravene er stort sett fra det Britiske samveldet: 38 fra Storbritannia, 2 fra New Zealand, 2 fra Canada, 1 fra Australia og 2 uidentifiserte.

Han fra Australia er av norsk herkomst. Han het K.C. Beruldsen. Familien besøker graven hans hvert år.

En annen fortelling hadde de fått fra en drosjesjåfør fra Stavanger. Han hadde kjørt en gammel dame fra Stavanger. Hun hadde kommet med englandsbåten og skulle til Sola kirkegård. Hun måtte hjelpes for å finne graven til sin avdøde bror. Hun var bare 4-5 år da broren døde, han ble 22 år. Hun fortalte om broren som hadde løftet henne opp slik at hun kunne føle hvordan det var å fly. Det ble en gripende stund for den gamle damen og drosjesjåføren. Dette var det eneste hun skulle gjøre i Norge, så drosjesjåføren kjørte henne direkte tilbake til båten.

For å forstå hvordan slike krigsflygere hadde følt det i kamp, hadde Hans-Jørgen kontaktet en nordmann bosatt i Canada, Dagfinn Skrei. Han rømte med broren til England under krigen og ble pilot. De var unge og dristige, det var spennende da, men traumene sitter igjen den dag i dag. Det var viktig at de ble en del av flyet, for flyet var en del av dem i kamp. De måtte fungere og flyet måtte fungere. Alt handlet om sekunder. Det var stor risiko å være på flytokt, bare 2 av 8 ville vende tilbake.

De som ligger på Sola var også unge, de fleste i tidlig 20-årene. De var enten flygere, navigatører eller skyttere. De fleste av de engelske kom fra den engelske landsbygda. Det er som skrevet over, 2 uidentifiserte graver på Sola. Den ene tror de at de vet hvem er. Selv i den senere tid er det blitt identifisert slike ukjente graver fra krigen, blant annet en Herman Becher fra Stavanger. Han ble skutt ned over Danmark.

Strategisk var Sola viktig. Med flybase her kontrollerte tyskerne skipstrafikken både langs kysten og på havet. Det var flere angrep på Sola og et av de største var 7/1-1942. I angrepene måtte de fly lavt og kunne da lett bli truffet. Men ikke alle som ble truffet og døde i kamp ligger begravd på land. Mange fly falt ned i sjøen og er aldri funnet. Ca. 20 000 britiske flygere fant sin grav i havet.

Gravstøttene er satt opp en stund etter krigen, for det tok lang tid å få kontakt med pårørende. Det er en grav på Sola hvor det alltid er friske blomster, Hans-Jørgen vet ikke hvorfor. Kanskje er minneteksten på steinen årsaken. Graven til R.B. Kinnel, har følgende

tekst: *"Sleep on dear Bob. Your grave I cannot see, but some kind hand may place a flower for me"*.

Minneordene på gravstøttene er gripende lesning og en burde faktisk ta seg en tur ditt for lese dem.. Gjennom gravskriftene kan de pårørendes verden overføres til oss som mottakere. Tekstene finner inspirasjon i mytiske og religiøse skrifter, i det intime men også i det patriotiske.

Storbritannia er et land som har levd med krig gjennom mange år. De er vant med at folk faller i kamp. Et slikt gravsted som på Sola er vanlig hos dem. Sola krigsgraver er registrert i "Commonwealth War Graves Commission" sammen med 1.7 millioner krigsgraver.

Etter pausen ble det også nevnt om russergravene på Skadberg. Martin Enoksen i salen, fortalte at han vært med på arbeidet da russergravene ble åpnet. De ble gravd opp for å bli overført til Eiganes. Mange av likene var bundet sammen to og to med såkalt "tyskertråd". Det var et grusomt syn. De var ikke begravd i kister, bare lagt rett i grusen.

Hans-Jørgen likte ikke å kalle dem russere, da de kom fra mange land i det tidligere Sovjet Unionen. I dag er det ganske sensitivt å kalle en russer hvis de for eksempel kommer fra land i det tidligere Sovjet Unionen. Det var tilfellet med mange av de falne på Skadberg. Hans-Jørgen kunne fortsatt lenge, men leder måtte som til kaffepausen, gjøre det han likte minst. Nemlig å avbryte. Det var tydelig at var interessert.

VEDTEKTER

FOR

SOLA HISTORIELAG

Stiftet 2. oktober 1997

Vedtatt på årsmøtet den 15.januar 1998
Revidert på årsmøtet den 21.februar 2008 *

- § 1 Sola Historielag har til formål å fremme interessen for lokalhistorie og kulturvern og samle inn og ta vare på alt som har betydning for bevaring av og formidling om folks livsvilkår og næringsdrift i Sola gjennom tidene.
- § 2 Aktiviteter innenfor formålet kan være:
- egne aktiviteter: arrangere møter, kurser, ekskursjoner, registreringer, innsamling av muntlig, tradisjon, musikk, målføre, stedsnavn, fotografier og annet av historisk interesse
 - samarbeide med tilsvarende lag og organisasjoner: spesielle tiltak for vern av fornminner og kulturminner, utarbeidelse av skriftlige materialer, formidling overfor myndigheter, skoleverket og generelt overfor befolkningen
 - samarbeide med Sola kommunes kulturkontor: bistå som høringsinstans, bidra med innspill til planer, utføre definerte oppdrag i kommunen.
- § 3 Laget står tilsluttet Landslaget for lokalhistorie og Rogaland historie- og Ættesogelag.
- § 4 Medlemmer av laget er:
- Personlige medlemmer som betaler den årlige kontingent.
 - Æresmedlemmer etter § 9.
- Kontingenten fastsettes av årsmøtet.
Utmelding skal skje skriftlig.
Styret kan beslutte å slette et medlemskap når kontingenten ikke er betalt ved årets utløp.
- § 5 Laget ledes av et styre på inntil **7 medlemmer**. *
- Årsmøtet velger:
- leder for **2 år** *
 - nestleder, kasserer, sekretær og 4 styremedlemmer, alle for **2 år** *
 - 1 revisor for 2 år
 - valgnemnd på 3 medlemmer for 2 år
- Styret blir sammenkalt av lederen.
Styremedlemmene skal få innkalling minst 3 dager før møtet.
Styret er beslutningsdyktig når minst **4 medlemmer er til stede**. *
Styret kan utpeke nemnder til å utføre spesielle oppgaver.
- § 6 Regnskapet skal føres for hvert kalenderår og legges fram for årsmøtet til godkjenning i revidert stand.

- § 7 Årsmøtet holdes hvert år innen utgangen av februar. Det skal kunngjøres i lokalpressen med 14 dagers varsel.

Årsmøtet skal behandle:

- årsmelding
- revidert regnskap
- valg
- fastsettelse av kontingent
- innkomne forslag

Alle som møter personlig og som har betatt kontingenten for siste år, kan stemme. Saker som ønskes behandlet på årsmøtet, må være innkommet til styret senest 8 dager i forveien.

- § 8 Ekstraordinært årsmøte kan innkalles når styret bestemmer det, eller når 10 stemmeberettigede medlemmer krever det.
For innkalling og varsel gjelder de samme regler som for årsmøtet. Ekstraordinære årsmøter kan bare behandle saker som er annonsert i innkallingen.
- § 9 Årsmøtet velger Æresmedlemmer etter forslag fra styret
- § 10 Lovendringer kan foretas på årsmøte med 2/3 flertal
- § 11 Oppløsning av laget kan skje når 2 påfølgende årsmøter beslutter det med 2/3 flertall. Lagets arkiv, aktiva og midler går over til Sola kommunes kulturkontor

.